

Anna Dvořáková

Hravá

jóga

pro

děti

Poděkování

Chtěla bych poděkovat všem dětem, které se mnou cvičily, zejména pak svému synovi Daníkovi a jeho kamarádovi Tondovi, kteří jednotlivé cviky nafotili. Děkuji i svému staršímu synovi Ríšovi, který mě již přerostl, ale stále mi ukazuje svět jinýma očima a dává mi životní rady. Děti jsou pro mne motivací a zároveň obrovským zdrojem poznání. Bez jejich nápadů a inspirace jimi by tato kniha nevznikla.

Děkuji také paní šéfredaktořce Ivaně Kočí za velmi milý, vstřícný a konstruktivní přístup a rovněž všem, kteří se nezalekli mých nápadů a dokázali se mnou spolupracovat a smát se.

Obrovské uznání a poděkování patří všem lidem, kteří s láskou pracují s dětmi, mezi jinými i zdravotním klaunům, kteří chodí za dětmi do nemocnic. Jako projev tohoto uznání věnuji polovinu svého honoráře právě neziskové organizaci Zdravotní klaun.

Anna Dvořáková

Hravá

jóga
pro děti

Grada Publishing

Anna Dvořáková

Hravá jóga pro děti

Vydala Grada Publishing, a.s.
U Průhonu 22, 170 00 Praha 7
obchod@grada.cz, www.grada.cz
tel.: +420 220 386 401, fax: +420 220 386 400
jako svou 6328. publikaci

Fotografie Anna Dvořáková
Ilustrace Ladislav Cabicar
Odpovědná redaktorka Ivana Kočí
Jazyková úprava Eliška Tersago
Grafická úprava a sazba Eva Hradiláková
Počet stran 112
První vydání, Praha 2016
Vytiskly Tiskárny Havlíčkův Brod, a. s.

© Grada Publishing, a.s., 2016

Upozornění pro čtenáře a uživatele této knihy

*Všechna práva vyhrazena. Žádná část této tištěné či elektronické knihy nesmí být reprodukována a šířena v papírové, elektronické či jiné podobě bez předchozího písemného souhlasu nakladatele. Neoprávněné užití této knihy bude **trestně stíháno**.*

ISBN 978-80-271-9373-8 (pdf)
ISBN 978-80-271-0153-5 (print)

Obsah

Předmluva	7
Hravá jóga s dětmi	9
Specifika dětské jógy	9
Než začneme cvičit aneb pár praktických rad pro kvalitnější cvičení	10
Jak děti při cvičení opravovat	12
Pozice osvědčené i ty vlastní	13
Pár bodů z jógové filozofie	14
Struktura hodiny	15
Úsměv! Začínáme cvičit pozice	17
Kočka	18
Tygr	20
Pes dolů	22
Kobra	24
Ryba	26
Dítě	28
Zajíc	30
Brouček	32
Velbloud	34
Opička	36
Motýlek	38
Koloušek	40
Lev	42
Čáp	44
Slon	46
Hora	48
Strom	50
Letadlo	52
Orel	54
Lukostřelec	56
Bojovník	58
Sova	60
Lotosový květ	62
Žába	64
Lodka	66
Kleště	68
Kolo	70
Krokodýl	72
Blaženost	73
Pozdrav slunci	74
Sestavy a příběhy	78
Růst stromku	80
Život řeky	81
Tajemství lesa	82
V džungli	83
V Africe	84
U moře	85
Vznik života na Zemi	86
Indiánský den	87
Ztracené slunce	88
Prázdniny	90
Malý zahradník	91
Tajemné komnaty	92

Relaxace	93
Příběhy pro relaxaci	94
Všechny problémy odfouknu	94
U moře	94
Jak chodí zvířátka spát	95
Cesta po rozkvetlé louce	95
Na horách	96
Oheň	96
Kouzelná cesta	97
Dechová cvičení, procvičení smyslů a koncentrace	99
Jednoduchá dechová cvičení	99
Jednoduchá cvičení na procvičení smyslů	100
Jednoduchá cvičení na koncentraci	102
Cvičební hodiny	103
Cvičení ve skupině	103
Cvičení se zdravotním klaunem	104
Témata speciálních hodin	107
Jak zpestřit cvičení	108
Doplňky	110
Aplikace Jóga pro děti	110
Pracovní listy	110
Inspirace odjinud	111

Předmluva

Milí čtenáři,

určitě si rádi hrajete nebo cvičíte s dětmi (nebo obojí zároveň), jinak by vám asi v rukou neskončila právě tato knížka.

Cílem je, abyste si po jejím prolístování či důkladném pročtení cvičili a hráli s dětmi ještě raději. Aby se pro vás stala inspirací k dalším cvikům, příběhům a relaxaci. A hlavně aby se cvičení pro děti stalo zábavou a zároveň přirozenou součástí jejich života. V dnešním světě plném techniky, informací a věcí je společné hraní a cvičení dětí s dospělými trochu podceňováno, což je škoda, protože právě cvičení může být tou správnou protiváhou, díky které dodáme tělu pohyb a mysli zklidnění.

Cvičení jógy přispívá u dospělých k pocitu vnitřního štěstí, zlepšuje fyzickou formu a celkové zdraví organismu. A stejně tomu je i u dětí. Jóga je pro ně přirozené cvičení s prožitkem, umožňuje jim zapojit fantazii a také jim přináší objevování a poznání vlastního těla. Pravidelné cvičení přispívá ke zlepšení pohyblivosti, stability, výdrže a koncentrace. Celkový soulad fyzické a tělesné podstaty má pak vliv na lepší zdravotní stav a větší obratnost organismu. Zlepšení soustředění a koncentrace rovněž vytváří vhodné podmínky pro učení a osobní růst, zapojení fantazie a vlastních nápadů zase rozvíjí kreativitu a schopnost ji vyjádřit.

Děti obvykle cvičení baví. Je pro ně přirozeným napodobováním světa kolem, které provozují prakticky od narození. Pozorování a objevování tajemství přírody a okolního světa bylo a stále je inspirací ke cvičení jógy.

A právě pozorování a objevování je také začátkem každého lidského života – první nadechnutí, první vnímání zvuků kolem sebe, první vědomá gesta, první jasné myšlenky, první krůčky a složitější pohyby, první skutečné vnímání obrovského světa kolem a hledání vlastního místa v něm. To jsou první důležité okamžiky počátku každého lidského života. A pokud si odmyslíte z předchozích vět slovo první, zůstanou vám principy, které jsou nedílnou součástí jógy.

Přestože jógové cvičení má ve většině případů jasný pozitivní vliv, nikdy děti do jejího cvičení nenuťte. Možná mají talent na jiný sport nebo na jinou aktivitu. Nechuť ke cvičení nemusí znamenat, že dítě obecně nechce cvičit, ale že je třeba unavené nebo se snaží na sebe upozornit. Nenásilnost při zapojování do cvičení ale neznamená, že byste měli dát dětem úplnou volnost. Ukazujte jim cestu, nabídněte jim možnost se zapojit, chvalte je za dobrý výkon a budujte prostředí, ve kterém se budou chtít samy rozvíjet.

Tato kniha není učebnicí jógy. Cvičení zde obsažená jsou inspirovaná jógovými pozicemi a sestavami, ale pokud máte hlubší zájem o jógu, zvolte i jinou literaturu. Navštěvujte sami pravidelně hodiny jógy, podívejte se na cvičení na internetu, inspirujte se ostatními cvičenci a aktivně hledejte vlastní cestu. To vše pomůže nejen vám, ale i dětem, kterým pak vlastní zkušenosti předáte.

Děti vám dokážou předávanou energii a radost vrátit a umějí ohromně inspirovat. Takže, stojí to rozhodně za to!

Přeji vám, ať vám i vašim dětem přináší cvičení radost!
Anna Dvořáková

Upozornění:

Cviky popsané v této knize jsou určeny zejména předškolním dětem a dětem mladšího školního věku (tedy mezi třemi a osmi lety). Popis a fotografie cviků by měly umožnit cvičení i těm, kteří dosud nemají s jógou vlastní zkušenosti. Všechny rady a cviky vycházejí z praktických zkušeností autorky a dalších cvičitelů právě při cvičení s dětmi. Získávání vlastních zkušeností a vlastní zhodnocení situace při cvičení je však nezastupitelné. V případě pochybností požádejte o radu dětského lékaře nebo specialistu.

Hravá jóga s dětmi

Specifika dětské jógy

Dětská jóga má řadu svých specifík. Mezi ně patří zejména následující principy.

1. Jednoduché pozice a propojení do příběhu

Pozice jsou jemně upraveny a přizpůsobeny. Většina cviků je pro malé děti velmi snadná. Některé mohou být dokonce pro ně jednodušší než pro dospělé (např. pozice motýlka s předklonem). Pozice jsou často napodobením zvířat, rostlin, věcí nebo postav. Jejich výběr by měl vždy respektovat věk a zkušenost dětí. Cviky se mohou spojit do sestavy příběhem, básničkou nebo pohádkou. Obvykle nepoužíváme běžné jógové názvy pozic, ale cviky pojmenováváme po zvířatech, kterými se inspirují nebo kterým se podobají.

2. Krátké výdrže

Výdrže v pozicích jsou krátké. Pozice můžeme několikrát opakovat nebo k nim postupně přidávat další (kočka, kobra / kočka, kobra / kočka, kobra, pes). Zkušenější děti už mohou trénovat výdrže v pozicích – pak je ale vhodné zařadit krátkou relaxaci nebo kompenzační cvik (například předklon versus záklon).

3. Kratší délka cvičení

Délka cvičení a výběr cviků by se měly odvíjet od věku dítěte, jeho zdravotního stavu, únavy, denní doby, homogenity skupiny, ale i od zkušenosti dětí i cvičitele. Krátce mohou cvičit i dvou- nebo tříleté děti, ale pravidelné cvičení je spojeno spíše až se školkovým věkem. Každé dítě je individuální, a proto je zejména v mladším věku zapotřebí dobře zvážit, zda má vybrané cvičení na dítě opravdu pozitivní vliv.

4. Jednoduchá dechová cvičení

Dechová cvičení jsou jednoduchá a mohou být prováděna formou her. Nepoužíváme zádrže dechu. Děti umějí dobře instinktivně zadržet dech, ale někdy rovněž zadržují dech

zbytečně (například při velkém soustředění). Vhodné je procvičovat zejména sladění dechu s pohybem, nácvik břišního a hrudního dýchání a samotné vnímání dechu. Také je dobré ukázat a vysvětlit rozdíly mezi dýcháním ústy a nosem.

5. Krátká relaxace

Krátká relaxace by měla být pravidelnou součástí každého cvičení (ovšem dětem stačí výrazně kratší čas nežli dospělým). Jejich tělo je mladé a zdravé, a nepotřebuje proto příliš dlouhou regeneraci. Na druhou stranu však jejich tělo ani mysl nejsou připraveny na výdrž a potřebují tedy častý odpočinek. Mozkové vlny jsou mnohem méně aktivní než u dospělých a jejich ztlumení je jednodušší a často automatické. Děti navíc potřebují spát i během dne a výkyvy energie jsou u nich zcela přirozené.

6. Pokroky

Děti se učí obvykle velmi rychle. Pokud cvičí pravidelně, rychle si zapamatují jména pozic i jednodušší sestavy. Jasně viditelný pokrok je v oblastech, které do té doby dítě neprocvičovalo. Zato delší přestávka (nemoc nebo prázdniny) vedou k rychlejší ztrátě návyků než u dospělých. Není však třeba zoufat – návrat je poměrně rychlý a informace v těle a mysli není nikdy plně ztracena! Různé části mozku se učí spolupracovat a tato vazba je pak použitelná v běžném v životě, i když v ní není třeba zcela jasná spojitost s cvičením. Děti jsou díky cvičení vnímavější, rychleji se učí jiné věci a jsou také schopny rychleji se zorientovat.

Než začneme cvičit aneb pár praktických rad pro kvalitnější cvičení

Cvičení pro děti není standardní hodinou, která se dá předem zcela přesně připravit a při které si cvičitel sám dobře zacvičí. Cvičitel by měl být připraven upravit náplň, přizpůsobit ji nebo i úplně změnit vždy podle situace. Měl by se s dětmi dobře seznámit a znát jejich záliby i vlastnosti a umět se vcítit do jejich momentální nálady. Ale snad nejdůležitější je fakt, aby si sám uměl hrát, aby byl sám tak trochu dítětem a uměl přijímat dětskou fantazii. Pak bude cvičení obrovským přínosem také pro něj.

Prostředí

Vhodný prostor dokáže výrazně ovlivnit atmosféru při cvičení. Důležité jsou dostatečná velikost místnosti a čerstvý vzduch. Okolí by nemělo odvádět pozornost dětí od cvičení (hračky je dobré před hodinou uklidit nebo přikrýt). Ideální je cvičení na karimatce (pro

malé děti stačí i poloviční velikost). Pokud karimatky nemáte k dispozici, zvolte neklouzavou podložku či koberec. Pro relaxaci je dobré mít příkrývku, případně polštářek. Podložka nejen zlepšuje provedení cviků, ale také ohraničuje a vyjasňuje prostor. Navíc můžete z pokládání a uklízení podložek vytvořit jakýsi rituál.

Pokud chcete cvičit venku, ujistěte se předem, že žádné z dětí nemá alergii na nějaké rostliny. I venku je dobré cvičit na karimatce. Příjemné cvičení může poskytnout zahrada s dobře posečenou trávou (neničí se karimatka a děti nejsou ohroženy klíšťaty). Pro cvičení v lese zvolte takové cviky, při kterých není potřeba se příliš dotýkat země (jako jsou například cviky hora, letadlo, strom, čáp, pes, opička, bojovník či lukostřelec). Pokud trávíte léto u moře, můžete si zkusit zacvičit i na pláži.

Oblečení

Ke cvičení jógy neodmyslitelně patří pohodlné oblečení – obvykle tričko a legíny či tepláky. Pokud děti cvičí na karimatce, mohou cvičit naboso; získávají tím lepší cit v chodidlech a lépe drží stabilitu. Během relaxace je vhodná mikina či deka na přikrytí.

Je vhodné cvičit pravidelně – vždy ve stejnou dobu a ve stejný den (eventuálně dny) v týdnu. **Výhody pravidelnosti a strukturovanosti:** Pravidelnost cvičení pomáhá vybudovat důvěru, přispívá k vytvoření pevnějších návyků a k dosažení viditelného zlepšení fyzické a psychické kondice. Děti se jednotlivé prvky rychle naučí a na své oblíbené cviky se těší. Aby je neomrzely, můžeme občas změnit obtížnost (nebo požadovat zlepšení provedení), pozměnit příběhy, přidat varianty, nebo určité prvky na nějaké hodině úplně vynechat.

Výhody příležitostného cvičení: I příležitostné cvičení patří k dětské józe. Pokud se vám naskytne příležitost k připomenutí a zopakování některých cviků, využijte ji. Ale nenuťte do toho sebe ani děti. Cvičení by mělo zůstat radostí. Příležitostné připomenutí cviků však pomáhá zařadit cvičení do běžného života a oživit denní režim, vede ke zvýšení flexibility chování a vnímání. Pozor na extrémně pravidelný režim – ten může vést k nižší přizpůsobivosti v dospělosti nebo ke snaze uniknout rituálům v období puberty.

Vnímání těla

Ved'te děti k tomu, aby cvičily uvolněně, s klidným hlubokým dechem a bez bolesti. Pokud by si některé stěžovalo na bolest, je nutné daný cvik jemně ukončit a zlehka promasírovat danou oblast. K signálům je vždy potřeba přistupovat zodpovědně. Avšak pokud se cvičí klidně a v souladu s dechem, riziko zranění prakticky nehrozí. Jemné napětí v pozicích nevádí, ale mělo by být pouze v oblastech, které se procvičují (např. v pozici dolů hledícího psa nevádí jemné napětí v dolních končetinách, nemělo by však už přejít v bolest; svaly obličejové zůstávají uvolněné). Pochvalte děti hned poté, co udělají něco dobře nebo když se ve cvičení zlepšují.

Kdy necvičit?

Cvičit je možné vevnitř i venku, ráno i večer, krátce i po delší dobu. Jsou ale chvíle, kdy je lepší necvičit vůbec nebo s omezením. Mezi ně patří:

- cvičení těsně po větším jídle (malé občerstvení dětem nevadí); pro cvičení však není vhodné ani velké množství sladkého pití;
- cvičení při nemoci, nepříjemná je i větší rýma; na druhé straně některé dechové a relaxační techniky mohou být právě při nemoci vhodné;
- v případě úrazu je potřeba zvážit, které cviky dítě zvládne; zraněné děti mají touhu se pohybovat a je dobré je ze cvičení úplně nevyřazovat, nicméně je nutné být víc opatrný;
- v případě nevolnosti, závratí, při bolestech hlavy nebo hučení v uších – pokud si dítě stěžuje na tyto problémy, jsou vhodné pouze cviky na uklidnění, přenesení do klidu a případně odborná péče; je dobré zjistit příčinu těchto problémů, ta někdy může být psychická.

Jak děti při cvičení opravovat

Ne každý dětský pohyb a postoj je dokonalý, ale to platí i pro nás, dospělé. Při cvičení s dětmi nesměřujeme k co nejlepšímu provedení hned od začátku. Naopak, dokonalé provedení vůbec neočekávejte, zkoušejte postupně do pozic vnášet větší obtížnost, lepší provedení a sladění s dechem (např. pomocí činností zvířátek). V dětském věku se tvoří návyky a dochází k zautomatizování pohybů, a proto je dobré si provedení cviků všimát a postupně je jemně upravovat.

Příklad zvyšování obtížnosti cviku:

- *Tygrátko natáhlo dopředu jednu tlapku.*
- *Malý tygr natáhl dopředu pravou tlapku.*
- *Tygr natáhl dopředu tlapku a nadechl se.*
- *Tygr se nadechl a zároveň ladně protáhl tlapku dopředu.*
- *Tygr se nadechl, protáhl tlapku dopředu, až byla krásně propnutá, podíval se za ní a usmál se.*

Takto jemně se dá rozvíjet a eventuálně korigovat jakákoli pozice. Pokud se nějaký cvik nedaří, je možné zmínit, že zvířátko bylo zatím ještě malé a trochu nešikovné, ale zato umělo... (a doplňte podle pravdy). Vždy dítě při snaze či zlepšení pochvalte (nebo se jen usmějte či udělejte pochvalné gesto). Pozice ale nemusíte stále rozvíjet. Nechte děti, ať si je také prožijí po svém. Záleží na situaci. Někdy je důležitější téma, jindy zase fantazie a nálada. V sestavách už často jen postačí říct název pozice.

Pozice osvědčené i ty vlastní

V knížce najdete podrobně popsaných celkem třicet pozic a jejich variant, z nichž většina je vhodná pro děti již od tří let. Horní věková hranice stanovena není. Konkrétní doporučení najdete uvedená u jednotlivých pozic.

Vybrané cviky zahrnují procvičení různých částí těla a podporují koordinaci dechu s pohyby. Jejich nácvik je poměrně snadný, popis a základní účinek je vždy uveden u jednotlivých cviků. Nezahrnujeme sem ty cviky, které některé děti v předškolním věku již umějí, ale jsou spíše gymnastického rázu (např. most a provaz), ani složitější převrácené pozice (např. svíčka a stoj na hlavě). Tyto pozice je lepší trénovat se zkušeným cvičitelem a navíc výdrže v těchto pozicích nejsou pro děti příliš vhodné.

Knížka nabízí jen určité cviky. Ve skutečnosti však existuje mnoho dalších pozic a jejich variant. Cílem ale není naučit děti co nejvíce pozic, důležité je naučit je takové cviky, které pro ně budou přínosné a které budou cvičit rády.

Řada příběhů vybízí k doplnění vyprávění pantomimou – různým pohybem paží nebo hlavy. Pokud jste kreativní, můžete zapojit i oči, jazyk, dolní končetiny a další části těla. Přestože by u většiny cviků měl být obličej uvolněný, není na škodu někdy pantomimu vědomě použít. Pokud vidíte, že dítě provádí gesta podvědomě (např. s vystrčeným jazykem, se skousnutým rtem či se zatnutými svaly), jemně ho na to upozorněte.

Propojte jógu s prvky jiných sportů či tance, můžete zapojit i pohyby z plavání či lyžování. Nechte děti, ať si nejdřív činnosti představí a teprve pak zacvičí. Vkládejte do pohybů synchronizaci s dechem a drobné relaxace. Po pozicích s napětím zařaďte uvolnění. Dejte dětem čas, aby si uvědomily, jaké svaly a části těla používaly.

Rozvíjejte i další představy, dívejte se kolem sebe a zacvičte si i běžné činnosti vašeho dne, různá povolání, návštěvu zoo a další. Jako inspirace vám mohou sloužit příběhy v této knížce. Nechte dětem prostor pro realizaci vlastních nápadů. Pokud jsou tyto nápady zajímavé a dětem se líbí, můžete je zařadit do pravidelného cvičení (např. kočička spokojeně vrní, umývá se nebo protahuje atd.).

Pokud již děti pozice trochu znají, můžete namísto názvu pozice (zvířátka) říci jen jeho vlastnost nebo charakteristiku. Jako např.: Zacvičíme si zvířátko, které je pružné a přítulné (kočka), silné a odvážné (tygr), přátelské a ochranné (pes), legrační a podobné člověku (opička), bystré a rychlé (orel); které umí stát na jedné noze (čáp); které je udatné (bojovník) či pevné (hora). Některé charakteristiky mohou být společné pro několik zvířat, jako např.: je mrštné (kočka, tygr a kobra), umí létat (orel a čáp), vidí v noci (kočka a sova) atd. Nechte děti, ať o vlastnostech přemýšlejí. Mohou tak samy vymyslet cviky, které předtím necvičily.

Pár bodů z jógové filozofie

Přestože si tato knížka neklade za cíl přiblížit jógovou filozofii, tak i pro cvičení s dětmi je dobré pár střípků znát.

Pozdrav Namasté

Součástí vašeho cvičení s dětmi může být pozdrav *Namasté*. Toto slovo doprovází spojení dlaní před hrudí a mírný úklon. Je to gesto hluboké úcty jednoho člověka ke druhému. Vyjadřuje přesvědčení, že v každém z nás je „božská“ podstata (podstata života a vesmíru), která je umístěna v oblasti srdce (srdeční čakře). V doslovném překladu *Namasté* znamená NAMA (klanět se), AS (já), TE (ty). Pokud se rozhodnete *Namasté* nepoužívat, je vhodné, aby cvičení začínalo a končilo milým pozdravem.

Pataňdžalio osmidílná stezka

První zmínky o józe se objevují již několik set let před naším letopočtem. Jóga se předávala původně pouze ústně a až kolem roku 200 př. n. l. byly základní principy zaznamenány. Zaznamenal je Pataňdžali v celkem 196 sútrách (poučkách), které jsou rozděleny do osmi stupňů:

<i>jama a nijama</i>	správné chování a morální hodnoty
<i>ásana</i>	tělesná cvičení
<i>pránájáma</i>	dechová cvičení
<i>pratjáhára</i>	smyslové soustředění
<i>dháraná</i>	mentální koncentrace
<i>dhjána</i>	meditace
<i>samádhi</i>	„pocit osvícení“, „kosmické vědomí“ nebo „osvobození od pozemských starostí“

Uvedené stupně nemusejí jít (a často ani nejdou) přímo za sebou. Neměly by se stát dalším pravidlem, na kterém je nutné lpět (a to zejména v případě cvičení s dětmi).

Pro cvičení s dětmi je vhodné znát morální hodnoty (*jamu a nijamu*), mezi něž patří: neublížování, pravdomluvnost, nekradení, zdrženlivost (např. v chování, jídle a v požitcích), neulpívání (nezávidění, nelpění na věcech, na postavení apod.), čistota těla a mysli, mentální vyrovnanost, sebekázeň (schopnost dodržovat řád), sebezpoznání a nalezení vyššího životního smyslu. Tyto morální hodnoty jsou blízké etickým hodnotám různých náboženství i ateismu a z jejich podstaty je vhodné čerpat i v běžném životě. Dětem není nutné tyto hodnoty vyjmenovávat, ale je vhodné jim je různými způsoby přibližovat – chováním a příběhy.

I další stupně (nejen tělesná cvičení) mohou být ve zjednodušené podobě součástí interakce s dětmi. Jedná se zejména o dechová cvičení, ale někdy i o smyslové soustředění nebo o koncentraci. Doporučuji, aby se s technikami každý seznámil individuálně a prošel jejich praxí. Jedině tak poznáte, které prvky jsou pro vás přínosné a které jsou případně přenositelné na cvičení s dětmi.

V závěru knihy uvádíme odkazy na další materiály, v nichž se můžete dozvědět více o historii a filozofii jógy, o cvičení a dalších různých technikách. Vždy se snažte sami sebe rozvíjet a jít vlastní cestou jógy.

Struktura hodiny

Jednotlivé hodiny jógy se budou od sebe určitě trochu lišit, přesto je však dobré do každé vždy vložit několik základních prvků. Ty pomáhají vytvořit jistý řád a pravidelnost, což dětem navodí mimo jiné prostředí důvěry, spolehlivosti a harmonie.

Příprava

Zahrnuje převléknutí se, toaletu, rozložení podložek, případné odnesení či přikrytí hraček („necháme ji, aby si odpočinula“). Pro dospělého to navíc znamená přípravu věcí a hudby, které chce v hodině použít. Vždy je dobré mít u sebe papírové kapesníčky. Malé děti mívají často rýmu, proto je vhodné je před cvičením upozornit na dobré vysmrkání.

Přivítání

Přivítání je samozřejmě důležité pokaždé, ale nejvíce asi při první seznamovací hodině a kdykoli se ke skupince připojí nový člen. K tomu nám může dopomoci nějaký plyšák, který dítě oficiálně (a legračně) přivítá do hodiny, představí se a po něm to zopakují i ostatní. Např.: „Ahoj, vítěj mezi námi. Já jsem yetti Yotti a rád se směju a cvičím jógu – nejraději pozici hory, protože dokážu stát bez hnutí celou hodinu. Ale umíme i jiné věci, že ano?“

Pokud chcete děti blíže seznamovat s jógou, použijte pozdrav *Namasté* (viz *Pár bodů z jógové filozofie*). Dále se můžete dětí zeptat, jak se dnes cítí, rovněž je můžete seznámit s tím, co na ně čeká, připomenout jim, co cvičily a o čem jste se společně bavili minulou hodinu. Také se můžete zeptat, zda je dnes něco výjimečného (svátek, narozeniny, speciální den nebo nějaké vybrané téma). Stanovte si pro začátek cvičení jasný signál.

Začátek hodiny

Vytvořte si vlastní „signál“ nebo rituál oznamující začátek hodiny. Můžete využít následující náměty: pozdrav, nějaký zvuk, vytleskaný rytmus, písnička, hudba, šepot, zakrytí očí a probuzení do společné skvělé hodiny atd.

Úvodní cviky

Vždy záleží na čase (části dne), kdy děti cvičí a jakou předtím provozovaly činnost. Obecně platí, že na začátek zařazujeme cviky na protažení, zahřátí a na zopakování toho, co děti již umějí. Pokud ale cvičení následuje po přestávce venku, sportu nebo jiné aktivitě, je možné začít zklidňujícími cviky a naladěním se na uvolnění. Už úvodní cviky mohou být laděné na ústřední téma hodiny, to však není nezbytně nutné.

Cviky, sestavy, příběhy

Tvoří hlavní část cvičení; výběr cviků a jejich spojení do sestav a příběhů záleží vždy na fantazii cvičitele. Pár doporučení naleznete právě v této knížce. Je dobré mít připravené určité ustálené cviky a ty nové přidávat postupně.

Relaxace

Dětem často postačí jenom velmi krátká relaxace. Avšak je vhodné vždy nějakou její formu zařadit. Může být doprovázena příběhem, hudbou, říkankou nebo ponecháním úplně v klidu (můžete zařadit například i bobříka mlčení nebo bobříka soustředění). Zeptejte se dětí, jak se cítí, a pochvalte je za to, co se jim povedlo.

Rozloučení

Následuje pozdrav, poděkování a pochvala (jakožto pozitivní motivace k dalšímu cvičení). Vždy je dobré zmínit, na co by děti neměly zapomenout (co se naučily, objevily, poznaly, na co by se měly těšit), a také si vzájemně vyměnit úsměv.

Úsměv! Začínáme cvičit pozice

1

KOČKA

1 Popis: Kočka je pozicí na všech čtyřech. Dlaně jsou umístěny pod rameny, lokty jsou propnuté a kolena se nacházejí pod kyčlemi. Záda jsou rovná. Při nádechu je hlava nahoře.

Pokyny pro dítě: Každá kočka stojí obvykle na všech čtyřech nohou. I ta naše. Z kleku polož dlaně na zem. Dlaně jsou pod rameny a zadeček nad koleny. S nádechem se usměj a podívej se na svět kolem sebe.

2

2 Popis: Výdech provedeme s předklonem hlavy, brada je přitisknutá k tělu, provádí se co největší vyhrbení páteře. Dech uvolňuje obratle a zádové svaly.

Pokyny pro dítě: Skloň hlavu a vydechni směrem na břicho. Záda jsou pořádně vyhrbená, jako když se kočka naježí. Cítíš, jak se napružila?

3

3 Popis: Nadechneme se s jemným prohnutím páteře, hlava směřuje nahoru.

Pokyny pro dítě: S nádechem vrať hlavu nahoru a usměj se kolem sebe. Cítíš, jak tvým tělem proudí dech a jak se tvoje tělo mění v kočičku?

4

Varianta – kočičí protahování

4 Popis: Přiblížíme se co nejvíce k zemi, lokty jsou ohnuté, postupně se tělo vytahuje z pasu a přechází opět do základní pozice.

Pokyny pro dítě: *Kočka umí pít mlíčko z misky. Zkus se také sklonit a předved, jak piješ mléko.*

Doporučení ke cvičení

Cviky je vhodné několikrát zopakovat. Děti se můžete zmínit o tom, že děláte černou, bílou a strakatou kočku, nebo třeba nedočkavé kotě (pohyb provedete trochu rychleji) či líného kocoura (pohyb provedete velmi pomalu). Někdy kočka může zůstat vyhrbená delší dobu, pak ale musí nádech i výdech probíhat v nahrbené pozici.

Cvičení můžete doprovodit básničkou a zakončit sbalením do klubíčka.

Další varianty

- pohledy do stran – *kočka si prohlíží okolí, je velmi tichá a pozorná;*
- přivírání očí – *kočka umí pěkně mhouřit oči;*
- vytažení drápků – *prsty jako drápky* – stahují se do pěsti a zase propínají;
- zvuky – děti mohou napodobit mňoukání při výdechu nebo spokojené mručení při sbalení do klubíčka.

Základní účinky

Pozice kočky zlepšuje pružnost páteře a její správný vývoj, podporuje protažení svalů podél páteře a masíruje orgány v břišní dutině. Učí propojení dechu s pohybem.

*Ta naše kočka
má zelená očka
a pružný hřbet,
svedu ji hned.
Mlíčko, to má ráda,
skloní k němu záda.
A když si pochutná,
v klubíčko se stočí,
spokojeně přede,
zavřené má oči.*

Doporučený věk

Cvik je možno provádět, jakmile umí dítě udržet rovnováhu na všech čtyřech (tzn. i v prvním roce dítěte); později je dobré přidávat důkladnější provedení, soustředění na dech a varianty pozice.

Zapojení do sestav a příběhů

Objevuje se v příběhu *Vznik života na zemi* (str. 86). Kočka je oblíbený cvik, který můžete cvičit samostatně, ale i v různých kombinacích (například s pozicemi tygr, pes, dítě, brouček, kobra či s dalšími).